

Contextual Smart Governance, A new Approach to Urban Governance

Sahar Zamani Nezhad *

PhD Candidate in Public Administrative,
Faculty of Management and Accounting,
Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Reza Vaezi

Professor, Department of Public Administrative,
Faculty of Management and Accounting,
Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Gholamreza Kazemian

Shirvan

Associate Professor, Department of Public
Administrative, Faculty of Management and
Accounting, Allameh Tabataba'i University,
Tehran, Iran.

Hossein Aslipour

Associate Professor, Department of Public
Administrative, Faculty of Management and
Accounting, Allameh Tabataba'i University,
Tehran, Iran.

1. Introduction

The rapid advancement of technology has brought societies into the big data era and governments have increasingly moved toward developing smart programs to improve the quality of urban life. In this context, smart governance has been introduced as an appropriate strategy to enhance urban management. The primary goal of urban smart governance is to achieve social governance through the application of technology, by promoting a holistic and integrative style of decision-making that combines technology with governance, ultimately aiming to build inclusive, integrated, and sustainable smart societies (Webster & Leleux, 2018: 95). However, any transition toward smartness requires suitable digital infrastructure, which many cities currently lack, as well as the technical expertise and capacity to initiate digital transformation. Consequently, some smart governance initiatives have failed due to insufficient attention to the prerequisites of implementation. In other words, for effective urban smart governance, societies must develop both the capacity to adopt technological tools and the readiness to adapt to digital transformations. Smart governance also requires reconfiguring the roles of

* Corresponding Author: saharzamani390@gmail.com

How to Cite: Zamani nezhad , S; Vaezi, R; Kazemian Shirvan, GH; Aslipour, H. (2025). Contextual smart governance, a new approach to urban governance, *Journal Urban and Regional Development Planning*, 10 (34).123-154.

governments, citizens, and other social actors, fostering innovation in decision-making, and optimizing the use of information technologies to frame a new generation of electronic participation (Gil-Garcia, Zhang & Puron, 2016: 526). Research further demonstrates that relying solely on technology is insufficient to address complex urban issues such as poverty, population aging, and social inequality (Jiang, Geertman & Witte, 2023: 34). Data create public value only when they are purposefully analyzed, contextualized, and aligned with local priorities (Meijer & Bolívar, 2016: 392). Many governments adopt a technocratic perspective, paying limited attention to local socio-cultural contexts. Yet, a city is more than its physical infrastructure; it embodies cultural and historical heritage, as well as complex social, political, and economic systems. Such dimensions cannot be fully understood through data mining alone. Consequently, the effective implementation of smart urban governance requires careful understanding of the complex interactions between technological systems, urban characteristics, and specific contexts of each city.

Research Question

What are the structural components of contextual urban smart governance?

2. Literature Review

A review of the literature reveals a potential relationship between the socio-spatial context and smart urban governance, indicating that the level of interaction among technology, institutions, and urban space directly influences the effectiveness of smart governance (Jiang, 2021: 70). Smart governance has also been defined as a technology enabled collaboration between citizens and urban management aimed at achieving sustainable development (Tomer et al., 2019: 17). Due to the influence of institutional environments, smart governance takes different forms across cities (Tomer, Przybilowicz & Leleux, 2021: 6). A study shows that the antecedents of smart governance include smart infrastructure, smart interaction, e-governance, rule of law, smart individuals, and smart management and that its outcomes encompass effectiveness, sustainable development, reduction of corruption, transparency, collaboration, and real-time responsiveness (Hosseini et al., 2022: 91). The other research concluded that smart urban management indicators can be categorized into five components as participation, public and social services, political strategies, organizational and institutional factors, and transparency in governance (Hosseini, Lali & Heidarinia, 2019: 757). Indicators such as policymaking and cultural strategy are found to significantly influence smart governance performance in multicultural cities (Faraji, Jafari & Arash, 2019: 369). Similarly, social and political factors along

with indicators such as service management, efficiency, leadership, legislation, institutional support, quality of governance, participation, education, and ICT infrastructure play a significant role in shaping smart urban governance (Ghaffari et al., 2023: 400).

3. Methodology

This study adopted a meta-synthesis research design to identify the structural components of smart urban governance. The process began with a systematic search of academic databases using selected keywords. In the initial screening stage, irrelevant titles were excluded. Abstracts of the remaining articles were then carefully examined, and relevant evidence was extracted. Subsequently, the full texts of the selected articles were reviewed. Ultimately, 31 articles were retained for analysis. To ensure the quality of the selected studies, the Glynn checklist was applied. Each article was then reviewed multiple times, and prominent ideas and concepts were extracted. This process resulted in the development of initial codes, generated in both descriptive and interpretive forms. By using MAXQDA2020 software, the codes related to the research question were systematically identified. Finally, the emergent themes were refined through a process of reviewing, merging, or eliminating weak and redundant ones.

4. Conclusion

Contextual urban smart governance refers to transformative urban management that is shaped by the socio-spatial context while taking advantage of technological innovations to create new opportunities for urban improvement. Accordingly, the structural components of context-oriented urban smart governance can be classified into three categories: context, core components, and goals. Context encompasses a wide range of factors including social, economic, spatial, political, historical, and institutional factors which interact at local, national, and global levels and significantly influence organizational and participatory practices. Goals explain the reasons for implementing urban smart governance. Goal-setting may be oriented toward economic, social, and environmental sustainability, or toward effectiveness, efficiency, transparency, trust, learning, and innovation among others. Core components of smart urban governance include institutions, technology, collaboration, competence and leadership, human capital and urban issues.

Keywords: Smart Governance, Urban Governance, Contextualism

فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای
دوره دهم، شماره ۳۴، پاییز ۱۴۰۴، ص ۱۲۳-۱۵۴
www.urdp.atu.ac.ir
DOI: 10.22054/urdp.2025.85462.1703

حکمرانی هوشمند زمینه‌گرا، رویکردی نو در حکمرانی شهری

دانشجوی دکتری رشته مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

سحر زمانی نژاد *

استاد گروه مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

رضا واعظی

دانشیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

غلامرضا کاظمیان شیروان

دانشیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

حسین اصلی پور

چکیده

رویکردها به حکمرانی شهری در حال تغییر است و حکمرانی هوشمند به دلیل نقش فزاینده فناوری در کارکردهای شهری، به عنوان راهکار مناسب برای مواجهه با موضوعات شهری مطرح می‌باشد. اگرچه توجه صرف به هوشمندسازی، امکان تحقق دستاوردهای مورد انتظار شهرها را فراهم نکرده و بی‌توجهی به زمینه و تعاملات پیچیده میان فناوری و ساختار اجتماعی و ناکارآمدی در شناخت مطالبات درست محتوای شهر، باعث گردیده که پیاده‌سازی بروزترین فناوری‌ها نیز، ناکام مانده و صرفاً اتلاف سرمایه و نارضایتی بیشتر به همراه داشته باشد. هدف پژوهش، شناخت مؤلفه‌های ساختاری حکمرانی هوشمند شهری زمینه‌گرا به عنوان یکی از مفاهیم نوین در حوزه مدیریت شهری است. در این پژوهش، از روش تحقیق فراترکیب استفاده شده و اسناد کتابخانه‌ای از منابع معتبر داخلی و بین‌المللی بین سال‌های ۲۰۱۰ لغایت ۲۰۲۴ بررسی گردیده است. مطالعات نشان می‌دهد غالب پژوهش‌ها با رویکرد شهر هوشمند انجام و به زمینه به عنوان شاخص کلیدی در حکمرانی هوشمند شهری کمتر توجه شده است. یافته‌ها منجر به شناسایی ۳ مضمون فراگیر (زمینه، اجزا و هدف) و ۱۱ مضمون سازمان دهنده (بافت سیاسی، بافت فضایی، بافت اجتماعی، نهاد، فناوری، همکاری و مشارکت، رهبری و شایستگی‌ها، سرمایه انسانی و موضوعات شهری) می‌شود.

کلیدواژه‌ها: حکمرانی هوشمند، حکمرانی شهری، زمینه‌گرایی

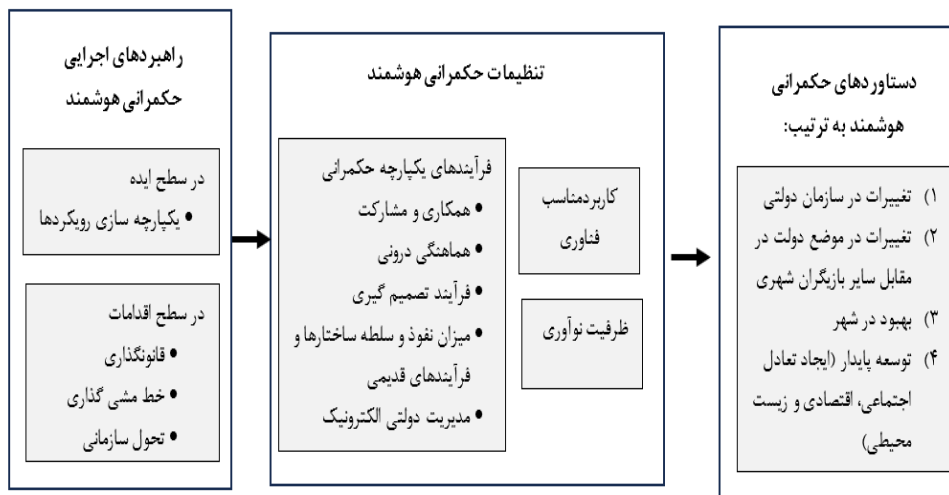
مقدمه

با پیشرفت مداوم علم و فناوری، مردم به تدریج وارد عصر کلان داده‌ها شده‌اند. دولت به عنوان نیروی اصلی در پیشبرد روند شهرنشینی، نه تنها مسئولیت مهم بهبود کیفیت زندگی مردم را بر عهده دارد، بلکه مسئولیت توسعه برنامه‌های هوشمندسازی در مقیاس شهری را نیز به دوش می‌کشد. با ظهور عصر فناوری، منابع داده و ظرفیت کاربرد اطلاعات در اختیار نهادهای مختلف اجتماعی قرار گرفت و حکمرانی هوشمند برای بهبود حکمرانی شهری در بستر کلان داده‌ها مطرح گردید. حکمرانی هوشمند به دنبال ایجاد سبکی از حکمرانی ترکیبی و کل‌نگر است که فناوری را با حکمرانی ادغام می‌کند و در پی ایجاد جامعه‌ای هوشمند فراگیر، یکپارچه و پایدار می‌باشد. حکمرانی هوشمند به عنوان ظرفیت بکارگیری فناوری‌های دیجیتال جهت پردازش اطلاعات و بهبود فرآیند تصمیم‌گیری و ایجاد ترتیبات نهادی نوآورانه نیز تعریف می‌شود. این امر مستلزم شکل‌دهی مجدد نقش دولت، شهروندان و سایر بازیگران اجتماعی، خلق نوآوری در فرآیند تصمیم‌گیری و کاربرد بهینه فناوری‌های اطلاعاتی جهت مفهوم‌سازی و چارچوب‌بندی نسل جدیدی از مشارکت الکترونیکی می‌باشد. اما حکمرانی هوشمند در عمل به اندازه تئوری رضایت بخش نبوده و عمدتاً از یک مدل کسب و کار تبعیت نموده و در نهایت با انگیزه افزایش منفعت برای شرکت‌های پیشرفته فناوری هدایت شده است. مطالعات نشان می‌دهد که توجه صرف به فناوری برای مواجهه با موضوعات پیچیده شهری نظیر بیکاری، فقر، سالمندی، نابرابری اجتماعی و زاغه‌نشینی مناسب نمی‌باشد. در واقع، تنها زمانی که داده‌ها به طور هدفمند و منطقی پردازش و تجزیه و تحلیل می‌شود، ارزش حاصل از گردآوری اطلاعات نمایان و امکان ایجاد منفعت عمومی و تحقق اهداف حکمرانی هوشمند شهری مهیا می‌گردد (Webster & Leleux, 2018:95, Scholl & Alawadhi, 2016:26; Gil-Garcia, Zhang & Puron, 2016:526). علاوه بر این، رویکرد اغلب دولت‌ها به حکمرانی هوشمند صرفاً نگاه تکنوکراتیک می‌باشد که باعث گردیده است تا خواسته‌ها و منافع شهروندان در فرآیند توسعه، کمتر مورد توجه قرار گیرد. در حالی که یک شهر معنایی فراتر از شکل

فیزیکی خود دارد و شامل مجموعه‌ای از آثار تاریخی و فرهنگی و متشکل از نظامات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است که فهم آن را نمی‌توان به سادگی از طریق داده کاوی و تجزیه و تحلیل شاخص‌های شهرسازی به دست آورد، بلکه پیوندی عمیق میان حکمرانی هوشمند با موضوعات و زمینه خاص هر شهر لازم می‌باشد. زمانیکه که اطلاعات گردآمده، بدون توجه به زمینه و نظام اجتماعی یک مکان محلی مورد استفاده قرار گیرد، تاثیرگذار نمی‌باشد و صرفاً اتلاف سرمایه و نارضایتی بیشتر به همراه دارد (Stratigea, Papadopoulou & Panagiotopoulou, 2015:43; Jiang, Geertman & Witte, 2023:34; Verrest & Pfeffer, 2018:1328; Meijer & Bolívar, 2016:392). بنابراین در حکمرانی هوشمند استقرار فناوری، باید با شناسایی دقیق مشخصه‌های شهری، شهروندی، منابع و موضوعات خاص هر شهر مد نظر قرار گیرد و تعاملات پیچیده میان فناوری و ساختار اجتماعی حاکم بر شهر تجزیه و تحلیل گردد تا حکمرانی هوشمند به عنوان یک رویکرد اجتماعی-تکنیکی نوظهور مفهوم سازی شود. در پژوهش حاضر تلاش می‌شود تا به پرسش «مؤلفه‌های ساختاری حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا کدامند؟» پاسخ داده شود.

ادبیات نظری

حکمرانی هوشمند نوع جدیدی از ترتیبات حکمرانی از طریق کاربرد فناوری‌های جدید محسوب می‌شود و سیستمی است که از منابع داده برای عمل در محیط‌های اجتماعی پیچیده استفاده می‌کند تا خط مشی‌های عمومی مؤثری را برای دستیابی به اهداف اجتماعی تدوین نماید. در واقع، حکمرانی زمانی هوشمند است که سرمایه گذاری در سرمایه انسانی و اجتماعی و زیرساخت‌های ارتباطی سنتی (حمل و نقل) و مدرن (فناوری اطلاعات و ارتباطات) به رشد اقتصادی پایدار و کیفیت بالای زندگی و مدیریت خردمندانه منابع طبیعی منجر شود (Sarker, Wu & Hossin, 2018:62).

شکل ۱. مدل حکمرانی هوشمند (نگارندگان با استفاده از Tomor, Meijer, Michels &

(Geertman, 2019 ;Bolivar& Meijer, 2015

۱- رویکردهای حاکم بر حکمرانی هوشمند و چالش‌های آن

رویکردهای مختلفی برای حکمرانی هوشمند معرفی شده است که هیچکدام از آنان منحصر به فرد و تجویزی مناسب برای کلیه شهرها نمی باشند و زمانی مناسب و مؤثر واقع می شوند که به طور کامل با زمینه شهری منطبق گردند. به بیان دیگر، رویکرد مؤثر یا غیر مؤثر وجود ندارد مهم این است که برای پاسخگویی با موضوعات یک زمینه خاص شهری، مناسب باشد. به دلیل همین وابستگی و ارتباط تنگاتنگ تحولات دیجیتال با زمینه، ممکن است راهکارهای موفق در یک مکان برای واقعیت و شرایط مکان دیگر کافی نباشد (Sucupira Furtado et al., 2023:74). رویکرد فناوری محور^۱، فرآیند تبادل اطلاعات بین بازیگران مختلف با استفاده از تجهیزات هوشمند مورد تاکید می باشد و مدیریت و کارکردهای مبتنی بر فناوری عامل کلیدی حکمرانی هوشمند تلقی می شود. تمرکز حکمرانی هوشمند بر اتخاذ و توسعه فناوری ها و ترکیب آن با زیرساخت های شهری است

1. Technology-driven approach

تا کارایی و اثربخشی ارتقا یابد (Simonofski, Cardullo & Kitchin, 2019:18; Asensio, De Smedt & Snoeck, 2018:670). رویکرد انسان محور^۱، بر نقش افراد هوشمند به عنوان عامل محوری در اداره شهرها تاکید می‌کند. در این دیدگاه، استفاده از فناوری باید به مشارکت بیشتر افراد در جوامع به اصطلاح دانش بنیان منجر شود (Jiang, Geertman & Witte, 2023). رویکرد مشارکتی، محدودیت‌هایی مانند شکاف دیجیتال بین مناطق و ساکنین آن را به عنوان موانع محدود کننده کاربردهای گسترده فناوری قلمداد می‌کند (Jiang, 2021:70). بطوریکه این شکاف دسترسی به منابع سیاسی، اقتصادی و اجتماعی برای گروه خاصی از افراد، کسب و کارها و نواحی جغرافیایی محدود می‌کند و امکان برخورداری از مزایای فناوری را برای بخشی از جامعه محدود می‌شود (Jiang et al., 2023). رویکرد تکنوکراتیک، بر نقش فناوری در گردآوری داده‌ها و تولید دانش برای بهبود کارکردهای حکمرانی و خودکار نمودن عملکردها، تاکید دارد و غالباً به اشتباه به عنوان یک الگوی جهان شمول برای شهرهای مختلف توصیه می‌شود. این رویکرد، بیش از حد بر ابعاد فنی، مهندسی و اقتصادی تمرکز می‌کند و توجهی به نقش فرآیندهای اجتماعی شهری در شکل دادن و پیکربندی موضوعات شهری ندارد (Faraji, Jafari Nozar & Arash, 2019:369, Bina, Inch & Pereira, 2019).

۲- ارکان مفهومی حکمرانی هوشمند شهری

حکمرانی هوشمند شهری از سه بعد فناوری، عامل انسانی و نهادی مفهوم سازی می‌شود. بعد فناوری به پیاده سازی و کاربرد فناوری در شهر اشاره دارد از این منظر، شهر، دارای زیرساخت‌های ارتباطات با پهنای باند وسیع و خدمات نوآورانه برای پاسخگویی به نیازهای دولت، بخش خصوصی و شهروندان می‌باشد. مفاهیمی نظیر شهر دیجیتال^۲، شهر مجازی^۳، شهر هیبریدی^۱ و شهر اطلاعات^۲ از این نگرش نشأت گرفته است. البته معنای

1. Human-driven approach
2. Digital city
3. Virtual city

فناوری، آنطور که اکثر مردم تصور می کنند، فقط عینی نیست، بلکه در بافت اجتماعی هر محیط گنجانده شده و در یک فرآیند اجتماعی - تکنیکی، معنا می یابد. به عبارت دیگر، در هر زمینه خاص، استانداردهای «بهترین بودن» متفاوت تعریف می شود و افراد، گروه ها و ذینفعان شهری در تعیین معانی فناوری دخالت می کنند. بنابراین زمینه اجتماعی - فضایی شهر لزوم فناوری را توجیه و توسعه کارکردهای فناوری را شکل می دهد و موفقیت یا شکست کاربرد فناوری را ارزیابی می کند (Jiang, Geertman & Witte, 2019; Meijer & Thaens, 2018:39). از منظر بعد انسانی، شهر مکانی است که فرصت های متعددی برای بهره برداری از ظرفیتهای انسانی و داشتن یک زندگی خلاقانه ایجاد می کند. براین اساس، کلیه منابع شهری بسیج می شود تا تمام ظرفیت انسانی خود را برای تقویت و رشد فردی، حفظ انسجام اجتماعی و ایجاد شکوفایی توسعه دهد. مفاهیم شهر خلاق^۳، شهر یادگیرنده^۴، شهر انسانی^۵ و شهر دانش^۶ از بعد انسانی شهر نشأت گرفته است. بعد نهادی براین محور استوار است که جامعه هوشمند از یک محله کوچک تا یک جامعه ملی با منافع مشترک تعریف می شود و در آن دولت، بخش خصوصی و شهروندان ظرفیتهای فناوری را درک و تصمیمات آگاهانه ای برای بهبود زندگی و کار خود اتخاذ می کنند. مفهوم اجتماع محلی هوشمند^۷ از این منظر شکل گرفته است. بر این اساس، کانال های ارتباطی، پلتفرم ها و شبکه های اجتماعی جهت تحکیم مشارکت و همکاری ذینفعان مختلف مد نظر قرار می گیرد.

۳- زمینه شهری

زمینه شهری را می توان به عنوان یک عامل فراگیر توصیف کرد که فرآیندهای حکمرانی هوشمند را احاطه کرده و بر آن تأثیر می گذارد. بازیگران شهری تحت تأثیر عوامل

-
1. Hybrid city
 2. Information city
 3. Creative city
 4. Learning city
 5. Humane city
 6. Knowledge city
 7. Smart community

تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، جغرافیایی، فرهنگی و نهادی مرتبط با محیط‌های محلی خاص می‌باشند. این امر نشان می‌دهد که تا چه اندازه زمینه به عنوان عاملی مهم در فرآیندهای حکمرانی هوشمند تأثیرگذار است. از آنجا که تعاملات اجتماعی-تکنیکی در مکان‌های مختلف، متفاوت است در نتیجه هر شهر سبک حکمرانی خاص خود را می‌طلبد. همچنین شهرها در جوامع مختلف با مراحل توسعه متفاوتی روبرو می‌باشند، بنابراین اهداف و سبک مناسب حکمرانی هوشمند شهری متناسب با زمینه آنها، متفاوت است.

پیشینه پژوهش

جیانگ^۱ (۲۰۲۱)، در رساله دکتری با عنوان «حکمرانی هوشمند شهری: حکمرانی شهرها در عصر فناوری» بیان می‌کند که یک رابطه بالقوه بین بافت اجتماعی-فضایی و حکمرانی هوشمند شهری وجود دارد. همچنین، نتیجه می‌گیرد که سطح تعامل فناوری، نهاد و فضای شهری بر حکمرانی هوشمند شهری تأثیرگذار است. تومور، مایر، مایکل و گیرتمن^۲ (۲۰۱۹)، در مقاله‌ای با عنوان «حکمرانی هوشمند برای شهرهای پایدار» مروری سیستماتیک از ادبیات حکمرانی هوشمند را ارائه می‌کند که به عنوان همکاری مبتنی بر فناوری بین شهروندان و مدیریت شهری برای تحقق توسعه پایدار تعریف می‌شود و عوامل زمینه‌ای را عامل مؤثر بر مؤلفه‌های حکمرانی هوشمند می‌داند. تومور، ژبلیویچ و للکس^۳ (۲۰۲۱)، در مقاله‌ای با عنوان «حکمرانی هوشمند در زمینه نهادی: تحلیلی عمیق از شهرهای گلاسکو، اوترخت و کوریتیا» بیان می‌کنند که حکمرانی هوشمند، به دلیل تأثیر محیط نهادی، در هر شهر متفاوت است. این تحقیق با بررسی نقش زمینه نهادی در حکمرانی هوشمند، عوامل نهادی مؤثر بر حکمرانی هوشمند را مورد بررسی قرار می‌دهد. جیانگ، گیرتمن و وایت^۴ (۲۰۲۳)، در مقاله «زمینه محوری فناوری‌های شهر هوشمند:

1. Huaxiong Jiang

2. Tomor, Meijer, Michels & Geertman

3. Tomor, Przybilovicz & Leleux

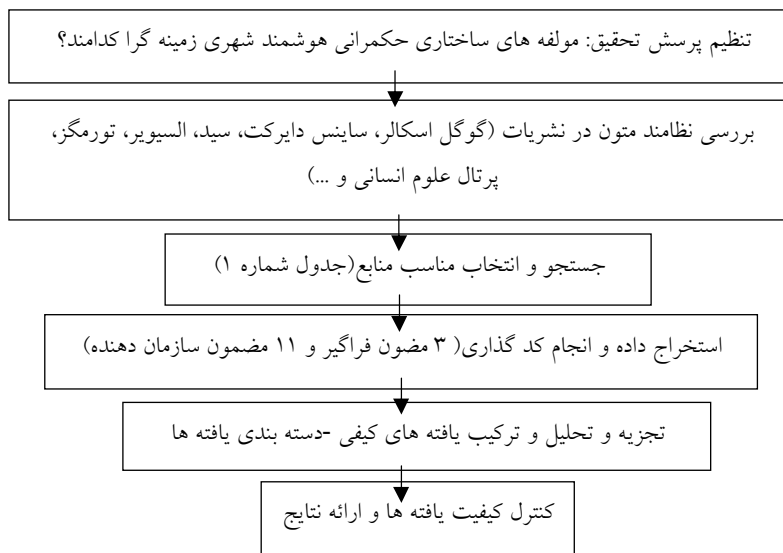
4. Jiang, Geertman & Witte

مقایسه بین المللی» نتیجه می گیرند که «زمینه» نقش تعیین کننده ای در موضوعات شهری دارد و گزینش فناوری برای هر شهر متفاوت می باشد. زین الدینی (۲۰۱۸)، در رساله دکتری با عنوان «مدلی برای بلوغ دولت هوشمند» ابعاد دولت هوشمند را با استفاده از روش فراترکیب تبیین و شش بعد رهبری هوشمند، زیرساخت و فناوری هوشمند، تعامل هوشمند، خدمات هوشمند، محیط هوشمند و امنیت هوشمند را تعریف می نماید. حسینی (۲۰۲۲)، در رساله دکتری با عنوان «تبیین و تحلیل حکمرانی خوب و ارائه الگوی هوشمند آن در ایران» پیشایندها و پسایندهای حکمرانی هوشمند را با استفاده از روش دلفی فازی شناسایی و تبیین می کند که پیشایندهای حکمرانی هوشمند به ترتیب زیرساخت هوشمند، تعامل هوشمند، حکمرانی الکترونیک، حاکمیت قانون، افراد و سازمان هوشمند، مدیریت هوشمند و جامعه دانشی بالاترین اولویت را دارند. حسینی، لعلی و حیدری نیا (۲۰۱۹)، در مقاله «تبیین الگوی مدیریت هوشمند شهری، راهکاری نوین برای بهبود حکمرانی شهری» با استفاده از روش پنل خبرگان و تحلیل ماتریس متقاطع نتیجه می گیرند که شاخص های مدیریت هوشمند شهری در ۵ مؤلفه «مشارکت»، «ارائه خدمات عمومی و اجتماعی»، «راهبردهای سیاسی»، «عوامل سازمانی و نهادی» و «شفافیت در حکمرانی» طبقه بندی می شوند. فرجی، جعفری نوذر و آرش (۲۰۱۹)، در مقاله «تحلیل سناریوهای حکمروایی هوشمند برای فرهنگ شهری در شهرهای چندفرهنگی» دو مفهوم هوش فرهنگی و حکمرانی هوشمند را با استفاده از روش دلفی بررسی می کنند و شاخص هایی نظیر «دانش مبتنی بر فرهنگ»، «خط مشی گذاری هوشمند» و «استراتژی فرهنگی» را بر عملکرد حکمرانی هوشمند در شهرهای چندفرهنگی مؤثر می دانند. اسمعیلی، قربانی و محمودزاده (۲۰۲۴)، در مقاله «تحلیلی بر چالش ها و موانع حمل و نقل شهری هوشمند در کلانشهر تبریز بر بستر اینترنت اشیا» با روش تحلیل مضمون مقوله های سیاست گذاری، عوامل اقتصادی، امنیتی، فیزیکی، مدیریتی، فرهنگی-اجتماعی و فنی را به عنوان مضامین تأثیرگذار در هوشمندسازی حمل و نقل شهری شناسایی و تبیین کرده اند. شکری، پورجعفر و رفیعان (۲۰۲۲)، در مقاله «بررسی میزان سازگاری شهرهای هوشمند با زمینه و

بستر آن‌ها» با رویکرد روش‌شناسی آمیخته، مطالعات در حوزه شهر هوشمند را بررسی و به لزوم تناسب اقدامات شهرهای هوشمند با بستر شکلگیری آن پرداخته‌اند. طهماس نژاد و همکاران (۲۰۲۵)، در مقاله «برنامه ریزی سناریوی شکوفایی شهری» با تکنیک تحلیل اثرات متقاطع، نتیجه‌گیری می‌کنند که شکوفایی شهری برشش محور بهره‌وری، توسعه زیرساخت، کیفیت زندگی، برابری و مشارکت اجتماعی، پایداری محیط زیست و حکمرانی خوب شهری استوار می‌باشد. طوسی و جاوید (۲۰۱۹)، در مقاله «ارزیابی وضعیت سنجی کلان شهر تهران از منظر اصول انگاشت شهر خلاق» با انجام پژوهش ارزیابانه ترکیبی (کمی و کیفی)، مؤلفه‌های سرمایه انسانی، اجتماعی و فرهنگی، کارآفرینی و سرمایه‌گذاری، سرمایه نهادی و ساختاری، نوآوری و فناوری و زیرساخت خلاق را از درون داده‌های شهر خلاق معرفی می‌نمایند. اعوانی و لطیفی (۲۰۲۴)، در مقاله «جایگاه ارتباطات توسعه در توسعه شهری»، با رویکرد اسنادی و پیمایشی، توسعه شهر را از نقطه نظر ظرفیت‌های طبیعی موجود در یک شهر بررسی می‌کند و ساختارهای اجتماعی و اقتصادی، برنامه ریزی منسجم، همبستگی اجتماعی و مشارکت، فناوری اطلاعات و ارتباطات، تنوع فرهنگی و مطالبه‌گری در خصوص کمبودهای زیستی را از عوامل مهم در این روند بیان می‌کنند.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش تحقیق فراترکیب استفاده شده است که نوعی مرور سیستماتیک می‌باشد که یافته‌های تحقیقات کیفی را ترکیب می‌کند تا تفاسیر جدیدی ایجاد کند و زمینه‌ای از دانش را توسعه دهد. روش فراترکیب، جنبه‌های مشابه و متفاوت یافته‌های مطالعات کیفی در خصوص یک پدیده خاص را تفسیر، ارزیابی و ارائه می‌کند. شکل ۲. مراحل انجام تحقیق با استفاده از روش فراترکیب را ترسیم می‌کند.

شکل ۲. مراحل انجام تحقیق با استفاده از روش فراترکیب

برای بررسی مؤلفه های ساختاری حکمرانی هوشمند شهری، فعالیت پژوهشی بصورت جدول ۱، سازماندهی شده است. بطوریکه در ابتدا مقالات بر اساس کلید واژگان انتخابی جستجو شدند و در فرآیند بررسی، مقالات علمی و پژوهشی ملاک عمل قرار گرفت. سپس عناوین غیر متناسب با موضوع پژوهش کنار گذاشته و در مرحله بعد، چکیده ها به دقت بررسی و مستندات مرتبط از سایر مقالات جدا گردید. در انتها مقالات باقی مانده بصورت کامل مطالعه و مواردی که از نقطه نظر محتوا با تحقیق حاضر همخوانی نداشتند، مشخص و در نهایت ۳۱ مقاله گزینش شدند. همچنین، برای کنترل کیفیت منابع از چک لیست گلین^۱ استفاده شد. بر اساس ابزار گلین، هر مقاله بر اساس چهار معیار «جامعه آماری»^۲، «گردآوری داده ها»^۳، «طرح تحقیق»^۴ و «نتایج»^۵ مورد ارزیابی قرار گرفت. در ادامه متن هر یک از منابع چندین بار بررسی و از ایده ها و مفاهیم برجسته یادداشت برداری

-
1. Glynn
 2. Population
 3. Data collection
 4. Study design
 5. Results

شد و کدگذاری اولیه انجام گردید. کدها به دو صورت توصیفی (بیانگر آنچه در متن مشاهده شد) و تفسیری (برداشت محقق از مفاهیم موجود در متن) استخراج گردید. با کمک نرم افزار MAXQDA2020 کدها مرتبط با سوال پژوهش استخراج شدند. کدهای مشابه در خوشه‌هایی با مفاهیم جامع تر دسته‌بندی و مضامین شناسایی شده بازننگری و موارد تکراری یا ضعیف، حذف یا ادغام گردید.

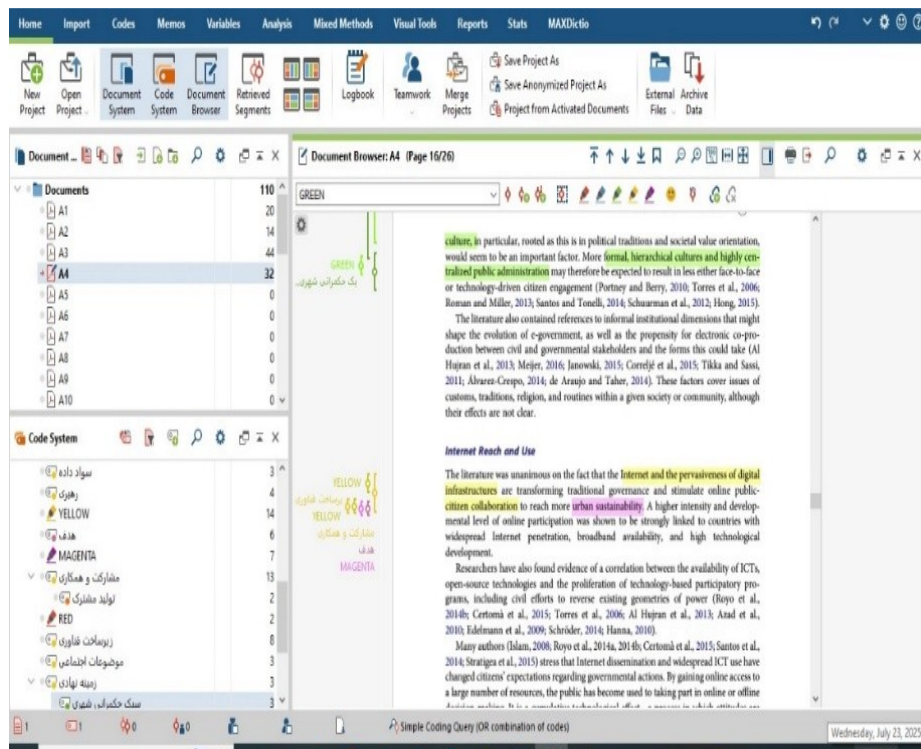
جدول ۱. روند گزینش منابع مناسب و کدگذاری

مرحله	توضیحات
۱- تعریف پرسش اصلی پژوهش (چه چیزی-What)	ارکان ساختاری حکمرانی هوشمند شهری کدامند؟
۲- بررسی نظامند متون در نشریات معتبر داخلی و خارجی و انتخاب واژگان کلیدی (جامعه آماری-Who)	حکمرانی الکترونیک، حکمرانی هوشمند ^۱ ، حکمرانی «شهر هوشمند» ^۲ ، حکمرانی شهری هوشمند ^۳ ، حکمرانی هوشمند شهری، حکمرانی زمینه‌گرا ^۴ ، هوشمندسازی شهری
۳- جستجو و بررسی مقاله‌های مرتبط-تعیین معیارهای محدود کننده (محدوده زمانی-When)	انتشارات انگلیسی: مربوط به سالهای ۲۰۱۰ تا سال ۲۰۲۵ انتشارات فارسی: مربوط به سالهای ۱۳۹۰ تا سال ۱۴۰۳ مقالات علمی و پژوهشی، بدون محدودیت جغرافیایی، معیار پذیرش قرار گرفت. گزینش مقالات فارسی و انگلیسی با توجه به تسلط محققان صورت پذیرفت.
۴- جستجو پایگاه‌های داده و دریافت مقالات مناسب	تعداد کل مقالات: ۱۳۷۸ مقالات مورد تایید از نظر عنوان: ۳۸۲ مقالات مورد تایید از نظر چکیده: ۲۰۵ مقالات نهایی: ۳۱
۵- مطالعه مقالات و استخراج کدها(روش مورد استفاده-How)	ابتدا جدولی متشکل از عنوان مقاله، نویسندگان، سال نشر و پایگاه علمی تهیه شد و مقالات به ترتیب جدول مذکور در پوشه جداگانه قرار گرفت و هر مقاله با توجه به پرسش پژوهش در نرم افزار کدگذاری گردید

1. Smart governance
2. Smart city governance
3. Smart urban governance
4. Contextual governance

حکمرانی هوشمند زمینه گرا، رویکردی نو در حکمرانی...، زمانی نژاد و همکاران | ۱۳۷

شکل ۳. بخشی از کدگذاری در نرم افزار را نشان می دهد.

شکل ۳. کدگذاری در نرم افزار

تنوع ساختارهای ارائه شده جهت حکمرانی هوشمند شهری، به وضوح نیاز به یک طرح تحقیقاتی را نشان می دهد که ساختار مطمئن و واحدی را برای تجزیه و تحلیل موضوعات مبتنی بر حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا را ارائه دهد. در جدول شماره ۲، مطالعات انجام شده در این حوزه، طبقه بندی شده است.

جدول ۲. ساختارهای استخراج شده برای حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا

منبع	ساختار حکمرانی هوشمند شهری	منبع	ساختار حکمرانی هوشمند شهری	منبع	ساختار حکمرانی هوشمند شهری
Jiang et al.,2023:34	*زمینه (نهاد سیاسی، فرآیند خط‌مشی، موضوعات شهری و مهارت‌های کاربر) *قابلیت‌های فناوری *رویکرد هوشمند حل مسئله	Da Cruz, Rode & McQuarrie, 2018:13	*زمینه *حکمرانی شهری- ترتیبات نهادی *فناوری و نوآوری *موضوعات شهری	Bolivar and Meijer, 2015:15	*استراتژی‌ها *مؤلفه‌ها *دستاوردها
Webster & Leleux, 2018:105	*زمینه(نهاده‌ها، فرهنگ، فناوری) *بخش دولتی و مدیریت شهری(تعامل متقابل دولت با میانجی‌گری فناوری، مشارکت شهروندان) *بخش شهروندی (اعتماد و تمایل به همکاری) *دستاوردها	Mandić & Kennell, 2021:7	*مؤلفه‌های حکمرانی (مشارکت، تصمیم گیری، پذیرش فناوری و ظرفیت نوآوری) *استراتژی‌ها *دستاوردها(کارایی، خدمات شهروند محور، شمول اجتماعی، توسعه پایدار)	Ruhlandt, 2018:4	*اجزا *ابزارهای سنجش *عوامل زمینه *دستاوردها
Rocha, Dias, Santinha & Rodrigues, 2022	*زمینه اولیه (مکان، سطح اقدامات، محیط زیست) *زمینه ثانویه (سطح دانش شهروندان، علاقمندی و سرعت عمل) *زیرساخت‌های شهری و سطح بلوغ برنامه‌های مبتنی بر فناوری	Figueiredo, Przeybilovicz, Viegas & Cunha, 2022	*زمینه (نابرابری اجتماعی و شکاف دیجیتال، عوامل فرهنگی، سطح توانمندی شهروندان، مشخصه‌های فرهنگی) *مشارکت شهروندی و نتایج	Meijer, Gil-Garcia, & Bolívar, 2016: 650	*شرایط کالبدی *عوامل اجتماعی *نهاده‌ها *حکمرانی و فناوری
Raei& Baradaran, 2021:135	*رهبری و انگیزش	Fatahi& Mohamad oghli,	*مسائل اقتصادی-	Beheshti shirazi,Jal ili &	*اجتماعی

Parhizga, 2022:235	امور نظامی - فرهنگ *ارزش های سیاسی *امنیت، رفاه و سعادت	2021:197	*بهره وری و تسهیلگری *پشتیبانی و حمایت *قانون گذاری	*اقتصادی *کالبدی - محیطی
Gil-Garcia, Pardo & Nam, 2015:76	*مشارکت *ارائه خدمات عمومی *راهبردهای سیاسی *عوامل سازمانی و نهادی * حکمرانی	Hoseini, lali& Heidarinia, 2019: 743	*ارتباطات بین رشته ای *بافت های نهادی *ظرفیت اجتماعی و فرهنگی *نوآوری دیجیتال شهری	*حکمرانی *سطح مشارکت *ذینفعان *روابط مبتنی بر شبکه (فناوری)
Jiang, 2021:42	*حکمرانی هوشمند *ارائه خدمات *هوشمند(کارایی و شفافیت نهادها) *مشارکت *هوشمند(ارتقای تعامل و تقویت جامعه مدنی)	Gheiravani, Montazari & Zahedi, 2023:112	*زمینه اجتماعی - تکنیکی شهر *نقش دولت *نقش شهروندان *رابطه دولت و مردم با میانجی گری فناوری	*مقصد *مؤلفه *زمینه
Kourtiti & Nijkamp, 2012:93	*زمینه (محیط سیاسی، سطح اعتماد، نهادها، دسترسی به فناوری) *ترتیبات حکمرانی *دستاوردها	Tomor, Meijer, Michels & Geertman, 2019	*موضوعات شهری *بافت اجتماعی و سیاسی *اقتصادی(رشد پایدار) *فرایندها-مدل سازی *مدیریت شهری بر پایه اعتماد (اعتبار و شفافیت) و مشروعیت	*سرمایه انسانی *سرمایه *زیرساختی *سرمایه اجتماعی *سرمایه کارآفرینی
Meijer, 2016:76	*عوامل انسانی و سرمایه اجتماعی *مدیریت و سیاست *عوامل فناوری	Roostai, Poormohamadi & Ghanbar, 2022:155	*زیرساخت ها *فناوری *برنامه ریزی شهری *نوآوری - مشارکت *شفافیت و پاسخگویی	*حکمرانی شهری *موضوعات شهری *فناوری *سواد داده
Saffar sabzevar, 2024:40	*ابعاد (زمینه نهادی، نوآوری شهری، فناوری)	Mora, Gerli, Ardito & Petruzzelli	*اجتماعی(مدیریت خدمات الکترونیک، مشارکت الکترونیک و	*زمینه *زیرساخت های فناوری و نهادی

نواوری حمل و نقل هوشمند زیرساخت‌های انسانی، اجتماعی و فرهنگی اقتصاد هوشمند - محیط هوشمند	موضوعات) ساختار بخش دولتی، خط مشی و قوانین، مشارکت، زیرساخت‌های دیجیتال، خدمات هوشمند) اجزا (فرهنگ، نواوری های فناورانه، فضاهای مشارکتی، سرمایه اجتماعی)	2023:8	کیفیت حکمرانی الکترونیک) اقتصادی(بهره وری، مدیریت و رهبری حکمرانی الکترونیک) فرهنگی (پشتیبانی و آموزش الکترونیک) سیاسی(قانون گذاری الکترونیک و زیرساخت‌های فناوری)	
فناوری محیط زندگی برنامه ریزی شهری - محیط زیست و انرژی، حمل و نقل و اقتصاد حکمرانی همبستگی اجتماعی	مشارکت‌های اقتصادی نیروهای انسانی زیرساخت‌های فناوری شرایط جغرافیایی ظرفیت اقتصادی ظرفیت دانشگاهی و پژوهشی	Ghafari, Soleimani & Ezatpanah, 2022:361	مشارکت در توسعه شهر رهبری سرمایه انسانی شکاف دیجیتالی نهادهای نواوری و یکپارچگی	Mohamadi shafi, Armaghan & Azadbakht, 2022:177
عوامل زمینه‌ای (فناوری، اقتصادی، اجتماعی، سرمایه انسانی) عوامل ساختاری(ساختار سازمانی، فرهنگ سازمانی، استراتژی سازمانی)	Esfandiari & Mosakhani, 2021:109			

در بخش ترکیب یافته‌های کیفی، کد گذاری بصورت شناسایی مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر انجام گردید و الگوی پیشنهادی ارائه شد. بر این اساس، ساختار پیشنهادی حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا در سه بعد زمینه، اجزا و هدف در جدول شماره ۳، دسته بندی می گردد.

حکمرانی هوشمند زمینه گرا، رویکردی نو در حکمرانی...، زمانی نژاد و همکاران | ۱۴۱

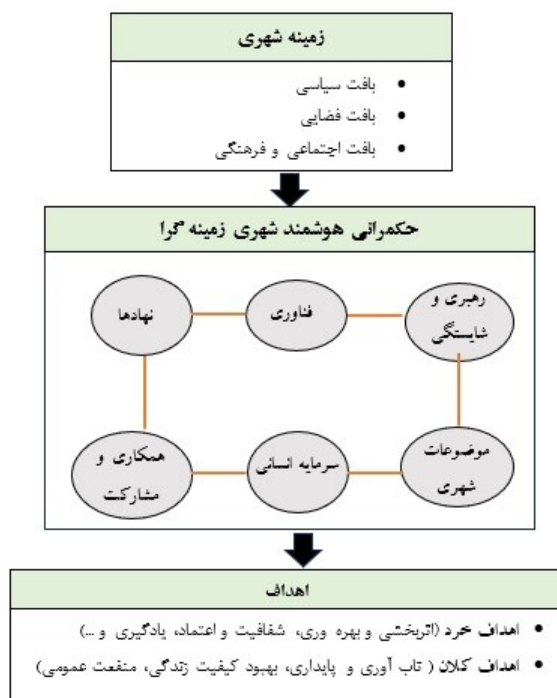
جدول ۳. ترکیب متغیرها برای ساختار حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
زمینه	• بافت سیاسی • بافت فضایی • بافت اجتماعی	سبک حاکم مدیریت دولتی و سیاسی، عوامل جمعیت شناختی، عوامل تکنولوژیک، ساختار اقتصادی، توسعه فناوری، نظام و نهاد سیاسی، فرهنگ و آداب و رسوم، ترجیحات فردی، ویژگی جغرافیایی و محیط طبیعی، موضوعات و چالشهای شهری، سطح مشارکت، میزان اعتماد عمومی، موسسات نهادی، سازمانهای دولتی، ارزشهای فرهنگی، سیستم سیاسی، محدودیت منابع، ترتیبات سیاسی، چارچوبهای قانونی، هنجارها و قوانین، مقاومت اجتماعی.
اجزا	• نهاد • فناوری • مشارکت • شایستگی ها • رهبری • سرمایه انسانی • موضوعات شهری	دینفعان، ساختار و سازمانها، فرآیندها، نقشها و مسئولیتها، تکنولوژی و داده، خط مشی و قوانین، دولت و حکومت، بازیگران سیاسی، تغییر نهادی، همکاری یا مشارکت، باز بودن و شفافیت، رهبری و پاسخگویی، قدرت و توانمندسازی، مدیریت و سازمان، تصمیم گیری، استراتژیها و چشم اندازها، ظرفیت نوآوری شهری، مدیریت و سازمان، فناوری، حکمرانی، مردم و اجتماعات، زیرساختهای شهری، اشکال جدید همکاری انسانی، تولید مشترک، مشارکت نوآورانه، تصمیم گیری جمعی، اجماع، دانش همکاری محلی، اشتراک گذاری دانش، دانش شهروندی، برنامه ریزی استراتژیک، متناسب سازی ساختار دولتی، حفظ حریم خصوصی، بانک جامع اطلاعات، شکاف دیجیتال، معضلات مهم شهری، یادگیری.
هدف	• اهداف خرد • اهداف کلان	بهبود خدمات عمومی، بهبود مدیریت دولتی، اعتماد و شفافیت، بهبود کیفیت زندگی شهری، عملکرد اکولوژیکی، پایداری، تعلق و زیست پذیری، اثربخشی و بهره وری، توسعه پایدار، تولید مشترک، کاهش هزینه ها، کاهش فساد، عدالت فراگیر و اخلاق گرایی، صیانت از حقوق شهروندی، ایجاد دموکراسی الکترونیک، زندگی هوشمند، حمل و نقل هوشمند، محیط زیست هوشمند، سیستم های اطلاعاتی جامع و تسهیم اطلاعات، پاسخ لحظه ای، یادگیری و نوآوری، اصلاحات در سازمان دولتی، توسعه و رشد اقتصادی، ایمنی و امنیت، انسجام اجتماعی.

جهت ارزیابی و کنترل کیفیت یافته‌ها از دو کد گذار استفاده و از ضریب کاپای کوهن^۱ با فرمول ذیل بهره گرفته شد:

کاپا = (میزان توافق دو کد گذار - میزان توافق مورد انتظار) / (۱ - میزان توافق مورد انتظار)

ضریب کاپا ۰/۸۲ محاسبه شد که اتفاق نظر بالای دو کد گذار را نشان می‌دهد. شکل ۴، الگوی تدوین شده از روش فراترکیب ادبیات پیشین در حوزه مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

شکل ۴. مرور فراترکیب مؤلفه‌های ساختاری حکمرانی هوشمند شهری زمینه‌گرا

یافته‌های پژوهش

حکمرانی هوشمند شهری از دو منظر مطرح می‌باشد. از نقطه نظر مدیریت دولتی، «حکمرانی هوشمند» بر ضرورت پیاده سازی ابزارهای مبتنی بر فناوری جهت تغییر نهادهای دولتی تأکید دارد. از دیدگاه برنامه ریزی شهری، حکمرانی هوشمند بر تعامل نهادها به منظور مواجهه با چالش‌های مرتبط با فضای شهری متمرکز می‌باشد. حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا، مدیریت تحول آفرین شهر مبتنی بر بافت اجتماعی- فضایی با بهره گیری از نوآوری‌های فناوری و ایجاد فرصت‌های جدید برای دگرگونی شهر می‌باشد. از اینرو، مؤلفه‌های ساختاری حکمرانی هوشمند زمینه گرا در مقیاس شهری عبارتند از: «زمینه شهری»، «اجزا و مؤلفه‌ها» و «هدف».

۱- زمینه شهری

زمینه یکی از ارکان اصلی حکمرانی هوشمند شهری می‌باشد که در مطالعات پیشین، کمتر به آن پرداخته شده است. زمینه، طیف بسیار متنوعی از عوامل نظیر جمعیت، اقتصاد، الگوی فضایی، سیاست، تاریخ و نهادها را در بر می‌گیرد که در سطح شهری، ملی و جهانی با هم در تعامل هستند و به طور منظم در شیوه‌های سازمانی و مشارکتی تأثیرگذار می‌باشند. زمینه شهری، به مبادلات اجتماعی معنا، جهت و مشروعیت می‌بخشد و آنها را محدود یا ترغیب می‌نماید. بافت اجتماعی عامل زمینه‌ای مهم تلقی می‌شود چرا که در شکل‌دهی تعاملات انسانی و چگونگی همکاری کنشگران اجتماعی نقش قابل ملاحظه‌ای دارد و قواعد، سنت‌ها، هنجارها، آداب و رسوم و چشم‌اندازی را که افراد و بازیگران شهری در آن با هم تعامل دارند را تعریف می‌کند. بافت سیاسی حاکم بر شهر، بر فرآیند خط‌مشی‌گذاری مبتنی بر فناوری، تأثیر می‌گذارد و عملکردهای فناوری و نحوه اجرای آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بافت فضایی، خصوصیات جغرافیایی، منابع و موضوعات شهری را شامل می‌شود و عوامل تسریع کننده یا محدود کننده حکمرانی هوشمند شهری در برخورد با مسائل اجتماعی و شهری به شمار می‌روند.

۲- هدف

دلایل ایجاد حکمرانی هوشمند شهری را بیان می‌کند. هدفگذاری می‌تواند بر پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی استوار باشد و یا اثربخشی و بهره‌وری، شفافیت و اعتماد، یادگیری و نوآوری، سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی و نظایر آن را در شهر مد نظر قرار دهد. همچنین هدف می‌تواند صرفاً یک عنصر واحد را دنبال نماید نظیر توسعه اجتماعی و یا بصورت جامع دیده شود. همچنین اهداف می‌توانند یک مکان خاص یا بعد جهانی داشته باشند.

۳- مؤلفه‌ها

مؤلفه‌های اصلی حکمرانی هوشمند شهری بصورت ذیل دسته بندی می‌گردد:

«نهادها»، در پیکربندی، محدودسازی، ترغیب و تنوع سبکهای حکمرانی هوشمند شهری نقش مهمی ایفا می‌کنند.

«فناوری»، باید پاسخگوی نیازهای واقعی بازیگران شهری باشد و هر گروه از بازیگران درک متفاوتی از فناوری دارند. بنابراین، حکمرانی هوشمند شهری باید دانش، خواسته‌ها و نظرات بازیگران مختلف را مد نظر قرار دهد تا بتواند با کمک کارکردهای فناوری، نیازهای واقعی آنها را پاسخگو باشد. فناوری، هم مسئله محور و هم زمینه محور تلقی می‌شود. فناوری از یک سو باید با ماهیت موضوعات خاص هر شهر متناسب باشد (مسئله محور) و از سویی دیگر، وابسته به زمینه است چراکه عوامل زمینه‌ای، بر سودمندی فناوری تاثیر گذارند (زمینه محور).

«همکاری»، برای بازیگران مختلف شهری معنا می‌یابد که خواسته‌ها و منابع آنها برای تحقق اهداف جمعی در شهر ضروری است. این بازیگران شامل مدیریت شهری، نیروی بازار، شهروندان، موسسات دانشی، نهادهای دولتی و سایر سازمان‌های اجتماعی می‌باشند. میزان ورود و یا حذف انواع مختلف بازیگران در حکمرانی هوشمند شهری، وسعت همکاری را مشخص می‌کند.

«شایستگی و رهبری»، اثربخش برای حفظ و توسعه حکمرانی هوشمند شهری ضروری می‌باشد چراکه کاربرد و پذیرش فناوری‌های جدید در محیط‌های شهری امری چالش برانگیز است و وظایف مرتبط با آن، هنوز کاملاً شفاف و مشخص نیست. لذا شناسایی شایستگی‌های مورد نیاز به منظور اجرای موفقیت‌آمیز حکمرانی هوشمند شهری، در کنار مهارت‌های فنی، شایستگی‌های اخلاقی و مسئولانه حائز اهمیت می‌باشد تا بتوان نقش‌های جدید را تعریف و هدایت نمود و خدمات عمومی را بهبود بخشید.

«سرمایه انسانی»، مؤلفه‌ای است که بر نحوه پذیرش و کاربرد فناوری تاثیرگذار می‌باشد. از بعد فردی، سطح دانش، سواد داده و مهارت‌های فناوری محور افراد، متفاوت است و همچنین منطق و ترجیحات آنان در یک زمینه شهری بر استقرار حکمرانی هوشمند شهری تاثیرگذار می‌باشد. از بعد جمعی نیز، سطح دانش و میزان دسترسی ذینفعان شهری به امکانات فناوری و تمایل آنان به اشتراک این دانش جهت حل مشکلات جمعی، در جوامع گوناگون، متفاوت است.

«موضوعات شهری»، در هر شهر متفاوت است و به اقدامات حاکمیتی خاص خود نیاز دارد. شناسایی ماهیت موضوعات شهری و انتخاب فناوری متناسب با آن، در حکمرانی هوشمند شهری حائز اهمیت می‌باشد.

نتیجه‌گیری

در گذشته دولتها با چالش فقر اطلاعات روبرو بودند و فقدان داده حکمرانی شهرها را با مشکل مواجه می‌نمود. اما در دنیای امروز، تولید اطلاعات براحتی انجام می‌پذیرد و مشکل اصلی دولتمردان، ناتوانی در برقراری ارتباط بین حجم گسترده‌ای از داده و ادغام و بهره‌وری از اطلاعات برای مواجهه با موضوعات خاص هر شهر می‌باشد. کاربرد فناوری در حکمرانی هوشمند شهری، مزایای بسیاری برای شهرها به همراه دارد اما باید از نگاه شهروندان، درک، شناسایی و پذیرش شود، چراکه آنان دانش مبتنی بر زمینه هر شهر را برای مواجهه با موضوعات شهری فراهم می‌کنند. حکمرانی هوشمند شهری، فرآیندی

متشکل از تلاش‌های جمعی و حمایت اجتماعی است و زمینه محور می‌باشد. هوشمندسازی بدون توجه به زمینه، فاقد قدرت اجرایی است و به دلیل انعطاف پذیری پایین و عدم توجه به بافت و تعاملات اجتماعی خاص در هر مکان، منجر به ایجاد فاصله بین عرضه و نیاز واقعی هر شهر می‌شود. سنگ بنای حکمرانی هوشمند شهری در خلا عمل نمی‌کند بنابراین حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا نوعی مدیریت تحول آفرین شهر مبتنی بر بافت اجتماعی - فضایی است که از سه بخش تشکیل می‌شود:

✓ زمینه - بافت اجتماعی، سیاسی و کالبدی شهرها را شامل می‌شود که با یافته‌های فرجی (۲۰۲۲)، لین^۱ (۲۰۱۸)، تومور (۲۰۲۰)، جیانگ و همکاران (۲۰۲۰a)، جیانگ و همکاران (۲۰۱۹b)، تومور و گیریتمن (۲۰۲۰)، بولیوار و میجر (۲۰۱۵)، فرجی و همکاران (۲۰۱۹)، داکروز و مک کری (۲۰۱۸)، روشا^۲ و همکاران (۲۰۲۲)، پریلیوچ و کونینا (۲۰۲۴)، ناکتا و همکاران (۲۰۲۱)، فیگریبدو و همکاران (۲۰۲۲)، وبستر و لوكس (۲۰۱۸)، رولند (۲۰۱۸)، جیانگ و همکاران (۲۰۲۳)، اسمعیلی و همکاران (۲۰۲۴) و شکری و همکاران (۲۰۲۲) هم سو می‌باشد.

✓ مؤلفه‌ها - عواملی است که شکل‌گیری ترتیبات حکمرانی هوشمند را تسهیل می‌کند. مؤلفه‌های شناسایی شده در پژوهش حاضر با نتایج مطالعات تومور و همکاران (۲۰۲۱)، جیانگ و همکاران (۲۰۱۹)، ۲۰۲۳، ۲۰۲۰a & b، میجر (۲۰۱۶)، فابریگ و همکاران (۲۰۲۳)، شروجر^۳ و (۲۰۲۰)، باستیداس^۴ و همکاران (۲۰۲۳)، داکروز و همکاران (۲۰۱۸)، ناکتا و همکاران (۲۰۲۱)، گیل (۲۰۲۰)، یوجیدکنلر^۵ و همکاران (۲۰۲۱)، جاس^۶ و همکاران (۲۰۱۹)، دامیکو^۷ و همکاران (۲۰۲۱)، حسینی و همکاران (۲۰۲۲)، اسماعیل زاده و همکاران (۲۰۱۹)، زیاری و احسانی فرد (۲۰۲۲)، غلامی نورآبادی و

1. Lin
2. Rocha
3. Schruijer
4. Bastidas
5. Yigitcanlar
6. Joss, Sengers, Schraven
7. D'Amico

حکمرانی هوشمند زمینه گرا، رویکردی نو در حکمرانی...، زمانی نژاد و همکاران | ۱۴۷

همکاران (۲۰۲۲)، سلیمی و همکاران (۲۰۲۳)، غفاری و همکاران (۲۰۲۳)، اعوانی و لطیفی (۲۰۲۴)، کاظمیان و فرجی راد (۲۰۱۲)، طوسی و جاوید (۲۰۱۹) و چگینی و کشتکار (۲۰۲۲) همسو می باشد.

✓ هدف - مقاصدی که حکمرانی هوشمند شهری به دنبال تحقق آن می باشد. در این حوزه یافته ها، با نتایج مطالعات جیانگ و همکاران (۲۰۱۹ و ۲۰۲۳)، کولی، جاس و دیتون^۱ (۲۰۱۷)، ویتانن و کینگستون^۲ (۲۰۱۴)، کلت و وانگ^۳ (۲۰۱۳)، پاسمور^۴ و همکاران (۲۰۱۹)، میجر و بلیوار (۲۰۱۶)، حسینی و همکاران (۲۰۲۲) و اسماعیل زاده و همکاران (۲۰۱۹) همسو می باشد.

بنابراین، لازم است رویکرد خط مشی گذاران در پیاده سازی حکمرانی هوشمند شهری، به نگرشی اجتماعی-تکنیکی تغییر یابد و شناسایی و بررسی موضوعات پرچالش شهر و سبکهای حکمرانی مبتنی بر تقاضا در اولویت اتخاذ فناوری قرار گیرد تا ارتباطی منطقی میان حکمرانی هوشمند شهری با زمینه خاص شهر ایجاد گردد. در این راستا پیشنهاد می شود:

عوامل کلیدی موفقیت و شکست تبدیل حکمرانی شهری سنتی به حکمرانی هوشمند شهری در عمل بررسی شود تا شاخص های ملموس جهت استقرار اثربخش حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا بدست آید.

بررسی حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا از نقطه نظر موضوعات خاص نظیر نابرابری اجتماعی، ازدحام ترافیک، تخریب محیط زیست، مسکن مورد مطالعه قرار گیرد. با تکمیل مطالعات این چینی، می توان به درک کاملی از معنا و ارزش حاصل از حکمرانی هوشمند شهری زمینه گرا دست یافت.

1 . Cowley, Joss& Dayot

2 . Viitanen & Kingston

3 . Klett & Wang

4 . Pasmore

تعارض منافع

بنا به اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

سپاسگزاری

نویسندگان از کلیه افرادی که در این پژوهش به آنها یاری رساندند، کمال تشکر را دارند.

Orcid

Sahar Zamani nejad

Reza Vaezi

Gholamreza Kazemian Shirvan

Hossein Aslipour

 <https://orcid.org/0009-0001-9085-4629>

 <https://orcid.org/0000-0001-6589-1658>

 <https://orcid.org/0000-0003-1708-5736>

 <https://orcid.org/0000-0002-9694-7295>

منابع

- اسفندیاری، محسن و موسی خانی، مرتضی. (۱۴۰۰)، «تدوین مدل بومی و پارادایمی مدیریت دانش رصد اطلاعات شهری در شهرهای هوشمند»، *اقتصاد و مدیریت شهری*، سال نهم، شماره ۳۴: ۱۱۸-۱۰۱.
- اسماعیل زاده، حسن؛ فنی، زهره و عبدلی، سیده فاطمه. (۱۳۹۸)، «هوشمندسازی، رویکردی در تحقق توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: منطقه ۶ تهران)»، *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، سال پنجاه و یکم، شماره ۱: ۱۵۷-۱۴۵.
- اسمعیلی، اکبر؛ قربانی، رسول و محمودزاده، حسن. (۱۴۰۳)، «تحلیلی بر چالش‌ها و موانع حمل و نقل شهری هوشمند در کلانشهر تبریز بر بستر اینترنت اشیاء»، *فصلنامه برنامه ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای*، سال نهم، شماره ۳۱: ۲۱۹-۱۸۵.
- بهشتی شیرازی، سحر سادات؛ جلیلی صدرآباد، سمانه و پرهیزگار، شقایق. (۱۴۰۱)، «شناسایی و بکارگیری عوامل اصلی مؤثر در محلات شهر هوشمند به منظور تجدید حیات شهری بافت‌های ناکارآمد شهری»، *پژوهش‌های جغرافیای برنامه ریزی شهری*، سال دهم، شماره ۱: ۲۴۷-۲۲۷.

حکمرانی هوشمند زمینه‌گرا، رویکردی نو در حکمرانی...، زمانی‌نژاد و همکاران | ۱۴۹

- چگنی، حسن و کشتکار هرانکی، مهران. (۱۴۰۱)، «حکمرانی هوشمند (دانش بنیان) با تکیه بر الگوی توسعه کارکردهای هیئت‌های اندیشه ورز»، پژوهش‌های سیاست اسلامی، سال دهم، شماره ۲۱: ۳۲۷-۲۹۳.

- حسینی، سید احمد؛ لعلی‌نیت، ایلینا و حیدری‌نیا، سعید. (۱۳۹۸)، «تبیین الگوی مدیریت هوشمند شهری، راهکاری نوین برای بهبود حکمرانی شهری»، پژوهش‌های جغرافیای برنامه ریزی شهری، سال هفتم، شماره ۴: ۷۶۲-۷۴۳.

- حسینی، سید عبدالرسول. (۱۴۰۱)، تبیین و تحلیل حکمرانی خوب و ارائه الگوی هوشمند آن در ایران، رساله دکتری مدیریت دولتی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده مدیریت و اقتصاد، زاهدان.

- حسینی، سید عبدالرسول؛ قاسمی، محمد؛ یعقوبی، نور محمد و سالارزهی، حبیب‌الله. (۱۴۰۱)، «شناسایی و تبیین پیشایندها و پسایندهای حکمرانی هوشمند با استفاده از روش دلفی فازی»، فصلنامه چشم‌انداز مدیریت دولتی، سال سیزدهم، شماره ۲: ۱۱۵-۹۱.

- راعی، بهروز و برادران، وحید. (۱۴۰۰)، «مدلی برای ارزیابی استقرار و پیشرفت حکمرانی الکترونیک در دستگاه‌های اجرایی ایران»، فصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات ایران، سال سیزدهم، شماره ۴۹: ۱۳۵-۱۵۰.

- روستایی، شهریور؛ پورمحمدی، محمدرضا و قنبری، حکیمه. (۱۴۰۱)، «مدل سازی ساختاری تئوری شهر هوشمند بر پایه حکمروایی خوب شهری در ایران (مدیریت شهری شهرداری تبریز)»، نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی، سال هفتاد و نه، شماره ۲۶: ۱۶۹-۱۵۵.

- سلیمی، غلامرضا؛ اصلی‌پور، حسین و سقا، معین‌المحمد. (۱۴۰۲)، «تدوین نظام حکمرانی شهر هوشمند (مورد مطالعه: شهر تهران)»، فصلنامه حکمرانی متعالی، سال چهارم، شماره ۱۶: ۲۲-۱.

- شکری غفاری، الهام؛ سلیمانی، علیرضا و عزت پناه، بختیار. (۱۴۰۱)، «تدوین راهبردهای شهرهای هوشمند در ایران (مطالعه موردی: شهر ارومیه)»، مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، سال هفدهم، شماره ۲: ۳۷۵-۳۶۱.
- شکری یزدان آباد، شادی؛ پورجعفر، محمدرضا و رفیعیان، مجتبی. (۱۴۰۰)، «بررسی میزان سازگاری شهرهای هوشمند با زمینه و بستر آن‌ها»، فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، سال شش، شماره ۱۹: ۳۲-۱.
- صالحی پناهی، میرمحمد؛ درس خوان، رسول؛ سینگری، مریم و فرامرزی، مهسا. (۱۴۰۱)، «تحلیل و بررسی عوامل مؤثر بر هوشمندسازی شهرها (مطالعه موردی: شهر تبریز)»، ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال پنجم، شماره ۹: ۱۴۵۶-۱۴۴۰.
- غفاری، پانته آ؛ پورعزت، علی اصغر؛ آرای، وحید و الوانی، سید مهدی. (۱۴۰۲)، «طراحی الگوی حکمرانی شهری هوشمند با استفاده از رویکرد فراترکیب»، مدیریت دولتی، سال پانزدهم، شماره ۳: ۴۳۶-۴۰۰.
- فتاحی اردکانی، حسین و محمود اوغلی، رضا. (۱۴۰۱)، «مؤلفه‌های قدرت هوشمند در نهج البلاغه»، پژوهشنامه علوی، سال دوازدهم، شماره ۱: ۲۲۳-۱۹۷.
- محمدی شفیع، سعید؛ ارمغان، سیمین و آزاد بخت، بهرام. (۱۴۰۱)، «شناسایی نماگرهای شهر هوشمند در بستر مؤلفه‌های کلیدی مؤثر قبل از اجرایی شدن آن در محلات حاشیه شهر قم»، توسعه فضاهای پیراشهری، سال اول، شماره ۷: ۱۸۲-۱۶۷.
- Axelsson, K. & Granath, M. (2018). Stakeholders' stake and relation to smartness in smart city development: Insights from a Swedish city planning project. *Government Information Quarterly*, 35(4), 693-702
- Bastidas, V, Oti-Sarpong, k, Nochta, T, Wan, l, Tang, J & Schooling, J. (2023). Leadership for responsible digital innovation in the built environment: A socio-technical review for re-establishing competencies. *Journal of Urban Management*, 12, 57-73.
- Beheshti, S., Jalili, S., Parhizgar, Sh. (2022). Identifying and applying the main factors affecting smart city neighborhoods in urban regeneration of dysfunctional urban tissues, the case Study Nizamabad neighborhood of

- Tehran. *Journal of Geographical Urban Planning Research*, 10 (1), 227-247. (In Persian)
- Bolivar, M., Meijer, A. J. (2015). Smart Governance: Using a Literature Review and Empirical Analysis to Build a Research Model. *Social Science Computer Review*. 34(6), 673–692. doi:10.1177/0894439315611088
 - Chegni, H., & Kashtkar-Hranaki, M. (2022). Intelligent governance (knowledge-based) based on the model of developing the functions of think tanks. *Islamic Politics Research*, 10(21), 327-293. (In Persian)
 - Da Cruz, N. F., Rode, P., & McQuarrie, M. (2018). New urban governance: A review of current themes and future priorities. *Journal of Urban Affairs*, 41, 1–19. doi:10.1080/07352166.2018.1499416
 - Esfandiari, M. & Musakhani, M. (2020). Developing a Native and Paradigmatic Model of Knowledge Management for Urban Information Monitoring in Smart Cities. *Economics and Urban Management*, 9(34), 101-118. (In Persian)
 - Faraji, S. J., Jafari Nozar, M., & Arash, M. (2019). The analysis of smart governance scenarios of the urban culture in multicultural cities based on two concepts of “cultural intelligence” and “smart governance.” *GeoJournal*, 86, 357–377. doi:10.1007/s10708-019-10074-6
 - Fattahi Ardakani, H. & Mahmoud Oghli, R. (2022). Components of Smart Power in Nahjul-Balagha. *Pazuhesname- ye Alavi*. 12(1), 197-223. (In Persian)
 - Figueiredo, B., Przybilovicz, E., Viegas, M. & Cunha, C. (2022). Proceedings EGOV-CeDEM-e Part conference, Ghent University and KU Leuven, Ghent/Leuven, Belgium
 - Ghaffari, P., Pourezat, A., Araei, V. & Alvani, M. (2023). Designing a Model of Smart Urban Governance Using a Synthesis Approach. *Journal of Public Administration*, 15(3), 400-436. (In Persian)
 - Gheiravani, G., Montazari, M. & Zahedi, S. (2023). Providing a smart governance model with a focus on the development and training of human resources in the public sector. *Journal of Management and educational perspective*. 5(1), 111 - 141
 - Gil-Garcia, J. R., Pardo, T. A., & Nam, T. (2015). What makes a city smart? Identifying core components and proposing an integrative and comprehensive conceptualization. *Information Polity*, 20(1), 61–87. <http://dx.doi.org/10.3233/IP-150354>.
 - Gil-Garcia, J. R., Zhang, J., & Puron-Cid, G. (2016). Conceptualizing smartness in government: An integrative and multi- dimensional view. *Government Information Quarterly*, 33(3), 524–534

- Hosseini, A. (2022). Explanation and analysis of good governance and presentation of its intelligent model in Iran. *PhD Thesis in public administration*, Sistan and Baluchestan university, Faculty of Management and Economics. (In Persian)
- Hosseini, A., Ghasemi, M., Yaqoubi, N. & Salarzehi, Ha. (2022). Identifying and explaining the antecedents and consequences of smart governance using the fuzzy Delphi method. *Quarterly Journal of Government Management Perspectives*, 13(2), 91-115. (In Persian)
- Hosseini, A., Lali-Neit, I. & Heydari-Nia, S. (2020). Explaining the smart urban management model, a new strategy for improving urban governance. *Research on the Geography of Urban Planning*, 7(4), 743-762. (In Persian)
- Ismailzadeh, H., Fani, Z. & Abdoli, F. (2019). Smartization, an approach to achieving sustainable urban development (case study: Tehran district#6). *Human Geography Research*, 51(1), 145-157. (In Persian)
- Jiang, H. (2021). Smart urban governance: Governing cities in the 'smart' era. *PhD Thesis*. Utrecht University
- Jiang, H., Geertman, S., & Witte, P. (2019b). Smart urban governance: An urgent symbiosis? *Information Polity*, 24(3), 245–269
- Jiang, H., Geertman, S., & Witte, P. (2023). The contextualization of smart city technologies: An international comparison. *Journal of Urban Management*, 12, 33–43
- Kourtit, K., & Nijkamp, P. (2012). Smart cities in the innovation age. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 25(2), 93–95. <http://dx.doi.org/10.1080/13511610.2012.660331>.
- Lee, J. H., Hancock, M. G. & Hu, M. C. (2014). Towards an effective framework for building smart cities: Lessons from Seoul and San Francisco. *Technological Forecasting and Social Change*, 89, 80-99
- Mandić, A., & Kennell, J. (2021). Smart governance for heritage tourism destinations: Contextual factors and destination management organization perspectives. *Tourism Management Perspectives*, 39, 100862.
- Meijer, A. (2016). Smart city governance: A local emergent perspective. In J. Ramon Gil Garcia, T. A. Pardo, & T. Nam (Eds.), *Smarter as the new urban agenda* (pp. 73–85). Cham: *Springer International Publishing*. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-17620-8>.
- Meijer, A., & Bolívar, M. (2015). Governing the smart city: A review of the literature on smart urban governance. *International Review of Administrative Sciences*, 82(2), 392-408. doi:10.1177/0020852314564308

- Meijer, A., & Bolívar, M. (2016). Governing the smart city: A review of the literature on smart urban governance. *International Review of Administrative Sciences*, 82(2), 392-408. doi:10.1177/0020852314564308
- Meijer, A., & Thaens, M. (2018). Quantified street: Smart governance of urban safety. *Information Polity*, 23(1), 29-41.
- Meijer, A., Gil-Garcia, J. R., & Bolívar, M. (2016). Smart City Research. *Social Science Computer Review*, 34(6), 647-656. doi:10.1177/0894439315618890
- Mohammadi, S., Armaghan, S. & Azad Bakht, B. (2022). Identifying Smart City Indicators and Key Components Before its implementation in the suburbs of Qom city. *Journal of Urban Peripheral Development*, 1(7), 167-182. (In Persian)
- Mora, I., Gerli, p., Ardito, I & Petruzzelli, A. (2023). Smart city governance from an innovation management perspective: Theoretical framing, review of current practices, and future research agenda. *Technovation*. 123, <https://doi.org/10.1016/j.>
- Nochta, T., Wan, L., Schooling, J. M., & Parlikad, A. K. (2021). A socio-technical perspective on urban analytics: The case of city-scale digital twins. *Journal of Urban Technology*, 28, 263-287.
- Przybilovicz, E. & Cunha, C. (2024). Governing in the digital age: The emergence of dynamic smart urban governance modes. *Government Information Quarterly*, 41, 101907. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2023.101907>
- Raei, B. & Baradaran, V. (2021). A model for evaluating the establishment and progress of e-governance in Iranian executive agencies. *Journal of Information and Communication Technology*, 13(49), 135-150. (In Persian)
- Rocha, N., Dias, A., Santinha, G. & Rodrigues, M. (2022). Systematic literature review of context-awareness applications supported by smart cities' infrastructures. *SN Applied Sciences*. <https://doi.org/10.1007/s42452-022-04979-0>
- Roustaei, Sh., Pourmohammadi, M. & Ghanbari, H. (2022). The structural modeling a theory of smart cities based on urban good governance in Iran (Urban management of Tabriz municipality). *Journal of Geography and Planning*. 79(26), 155-169. (In Persian)
- Ruhlandt, R. (2018). The governance of smart cities: A systematic literature review. *Cities*, 81, 1-23.
- Salehi Panahi, M., Darskhan, R., Singari, M. & Faramarzi, M. (2022). Analysis and Study of Factors Affecting Urban Intelligence (Case Study: Tabriz). *Journal of Iranian political sociology*, 5(9), 1440-1456. (In Persian)

- Salimi, Gh., Aslipour, H. & Sagha, Moin A. (2023). Developing a Smart City Governance System (Case Study: Tehran City). *Transcendent Governance Quarterly*, 4(16), 1-22. (In Persian)
- Shoukri Ghafarbi, E., Soleimani, A. & Ezzat Panah, B. (2022). Writing smart City Strategies in Iran (Case Study: Urmia City). *Journal of Studies of Human Settlement Planning*, 17(2), 361-375. (In Persian)
- Sucupira Furtado, L., Coelho da Silva, T., Fontenele Ferreira, M., Fernandes de Macedo, J., & Cavalcanti Moreira, J. (2023). A framework for Digital Transformation towards Smart Governance: using big data tools to target SDGs in Ceara, Brazil. *Journal of Urban Management*, 12(1), 74-87
- Tomor, Z., Meijer, A., Michels, A., & Geertman, S. (2019). Smart governance for sustainable cities: Findings from a systematic literature review. *Journal of Urban Technology*, 26(4), 3-27.
<https://doi.org/10.1080/10630732.2019.1651178>
- Tomor, Z., Przybilovicz, E & Leleux, L. (2021). Smart governance in institutional context: An in-depth analysis of Glasgow, Utrecht, and Curitiba. *Cities*. <https://doi.org/10.1016/j.cities.103195>
- Webster, C. & Leleux, C. (2018). Smart governance: Opportunities for technologically-mediated citizen co-production. *Information Polity*, 23(1), 95-110. doi:10.3233/IP-170065
- Yigitcanlar, T., Corchado, J., Mehmood, R., Li, R., Mossberger, K., & Desouza, K. (2021). Responsible urban innovation with local government artificial intelligence: A conceptual framework and research agenda. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7, 71.

استناد به این مقاله: زمانی نژاد، سحر؛ واعظی، رضا؛ کاظمیان شیروان، غلامرضا و اصلی پور، حسین. (۱۴۰۴). حکمرانی هوشمند زمینه‌گرا، رویکردی نو در حکمرانی شهری، فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۱۰(۳۴)، ۱۲۳-۱۵۴.

Urban and Regional Development Planning is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.